

Representantforslag 116 S

(2010–2011)

fra stortingsrepresentantene Jon Jæger Gåsvatn, Per Arne Olsen, Kari Kjønnaas Kjos, Bente Thorsen og Gjermund Hagesæter

Dokument 8:116 S (2010–2011)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Jon Jæger Gåsvatn, Per Arne Olsen, Kari Kjønnaas Kjos, Bente Thorsen og Gjermund Hagesæter om å sikre økt lønn i lavlønnstyrker med hovedfokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor

Til Stortinget

Bakgrunn

Lønnsoppgjøret er partenes ansvar. Det er en underliggende forutsetning for dagens arbeidslivspolitik i Norge. Men det er likevel slik at staten ved flere anledninger har gjort grep for å sikre at politiske mål nås. Statsministeren har flere ganger fremholdt trepartssamarbeidet som en viktig faktor i det som omtales som «den norske modellen». I 2000 og 2001 gjennomførte regjeringen Stoltenberg I betydelige endringer i lærernes arbeidstidsbestemmelser. I tilknytning til dette og utenfor de ordinære oppgjørene ble det gitt kraftige lønnshopp for lærere.

Daværende statsminister Gro Harlem Brundtland uttalte i sin regjeringserklæring i 1986 at:

«Oppdelingen av arbeidsmarkedet i kvinnedomnerte og mannsdominerte områder må brytes.»

Dette ble blant annet fulgt opp ved at det ble gitt et særskilt lønnstillegg til kvinnedominerte lavlønnstyrker i offentlig sektor. Men selv 25 år senere må det konstateres at det eksisterer en kjønnsbasert oppdeling i arbeidsmarkedet.

Likelønnskommissjonen dokumenterer at like lønnsutfordringen er særlig uttalt for de kvinnedomnerte utdanningsgruppene i offentlig sektor. Lønns-gapet er på 20,5 pst. for denne gruppen, og det er økende.

Staten og/eller kommunene er arbeidsgiver for de aller fleste innen de såkalte lavlønnstyrkene i offentlig sektor. Den tilnærmet monopolliknende situasjonen hvor hovedvekten av tjenestene disse yrkesgruppene utfører, skjer i offentlige virksomheter, fører til at en ikke ser samme dynamikk i lønnsdannelsen som en ser i privat sektor.

I mange år har den til enhver tid sittende regjering argumentert med at det er partenes ansvar å fremforhandle lønns- og arbeidsbetingelser, og dermed unnlatt å forholde seg til at disse yrkesgruppene gjennom flere år har sakkert akterut i lønnsutviklingen i samfunnet. Samtidig ser man en utvikling hvor det blir stadig mer krevende å rekruttere personell til disse svært samfunnsviktige oppgavene. Beregninger fra Utdanningsforbundet viser at Norge mangler 5 700 lærere i skolen i dag, og rundt 4 000 førskolelærere. Kunnskapsdepartementet har selv beregnet at det trengs i overkant av 7 000 nye lærere frem mot 2020. Helsedirektoratet mener det er behov for å utdanne 4 500 helsefagarbeidere hvert år de neste årene. Om ikke nedgangen i søkermassen snus, kan situasjonen bli enda mer dramatisk enn tidligere fryktet. Det mest pessimistiske scenario gir 40 000 årsverk i manko i 2030, viser nye beregninger fra Statistisk sentralbyrå (SSB). For sykepleiere alene vil tallet være 7 700 innen 2020, men da er det ikke tatt hensyn til den kvalitetsforbedringen som legges til grunn i kommunehelsetjenesten, blant annet som en konsekvens av samhandlingsreformen. Norge har forholdsvis det laveste lønnsnivå av alle OECD-landene når det gjelder utdanningsgruppene i offentlig sektor. Mangelen på sykepleiere, lærere og førskolelærere er den største trusselen mot tilgangen på velferdstjenestene og kvaliteten på tilbudet de neste tiårene. En rapport som Telemarkforskning nylig har utarbeidet for KS, viser at ansatte med kompetanse som fysioterapeuter, spesialsykepleiere, ergoterapeuter, sosionomer og

andre med høyere utdanning gir høyere kvalitet og lavere kostnader i eldreomsorgen. I primærhelsetjenesten i dag er det i gjennomsnitt 30 pst. ufaglærte arbeidere og på enkelte institusjoner hele 80 pst. ufaglært arbeidskraft.

En enstemmig helse- og omsorgskomiteé uttalte i budsjettbehandlingen (Innst.11 S (2010–2011)) at:

«det må være et klart mål at de ansatte i hjemme- sykepleien skal være faglærte og at andelen med tre-årig helse- og sosialfaglig høyskole økes.»

Regjeringen har også gitt uttrykk for en målsetting om at maks 10 pst. skal være ufaglærte i primærhelsetjenesten. En slik målsetting vil ikke kunne bli oppnådd uten at det føres en aktiv politikk med fokus på å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft, hvor lønn er et vesentlig moment.

Stortingsrepresentant Siv Jensen fremmet i 2009 et representantforslag om blant annet å iverksette tiltak som sikret et lønnsloft for lavlønnsyrkene i offentlig sektor. Regjeringspartiene ville ikke gå inn på forslaget under henvisning til at problemstillingen burde overlates til de to andre partene, og fant det mer opportunt å drive polemikk med Fremskrittspartiets programformuleringer fremfor å ta denne velferdsutfordringen på alvor.

Tom Colbjørnsen, som utgjorde mindretallet i Likelønnskommisjonen, slår fast at:

«Praktiseringen av frontfagsmodellen på 1980 og 90-tallet har også ført til at særlig kvinner med høyere utdanning i offentlige virksomheter har hatt en svak lønnsutvikling sammenliknet med mange andre yrker.»

Den 20. februar 2011 la Det tekniske beregningsutvalget for inntektsoppgjørene (TBU) frem tallene som viser resultatet av fjorårets lønnsvekst. Mens lønnsveksten i offentlig sektor ble mellom 3,5–3,75 pst., fikk industrien en vekst på 4 pst.

Det fikk Unio-leder Anders Folkestad til å uttale:

«Industrifunksjonærene ligger om lag 150.000 kroner over tilsvarende grupper i offentlig sektor. Dette er et urimelig stort lønns-gap. Industriens folk er ikke i posisjon til å kritisere nivået eller lønnsutviklingen i offentlig sektor.

TBU-tallene viser at frontfaget verken er eller kan være fasit for resten av arbeidslivet i årets mellomoppgjør. Frontfaget presenterte et resultat på tre prosent våren 2010, men ender altså opp på fire prosent,» sier Folkestad.

Kommuneansatte hadde en lønnsvekst i 2010 på 3,66 pst. Undervisningspersonell i kommunesektoren hadde en lønnsvekst på 3,5 pst. Ansatte i spesialisthelsetjenesten hadde en lønnsvekst på 3,1 pst. (ifølge SSB). Ansatte i staten hadde en lønnsvekst på 4,5 pst., hvor 0,6 prosentpoeng av denne veksten skyldes politipakken fra 2009.

Resultatene av lønnsoppgjørene de siste to årene og utviklingen de siste 25 år tilsier at den politikk og praksis som føres, ikke fører frem for å sikre utdanningsgrupper i offentlig sektor et lønnsnivå som bidrar til å rekruttere og beholde kompetent arbeidskraft og samtidig gir mulighet til å styrke kvaliteten på tjenestene.

Staten er en vesentlig arbeidsgiver i dette bildet, og i tillegg er det 430 kommuner som har sitt ansvar. Et lønnsloft for de nevnte gruppene kan ikke gjennomføres med mindre kommunene fullt ut kompenseres for økte utgifter knyttet til lønnsloftet.

Forslagsstillerne vil vise til en merknad fra medlemmene fra Fremskrittspartiet, Høyre, Kristelig Folkeparti og Venstre i Innst. S nr. 364 (2008–2009), under behandlingen av Dokument nr. 8:99 (2008–2009):

«Disse medlemmer mener at det er behov for å ta i bruk virkemidlene fra Likelønnskommisjonen slik forslagsstilleren legger opp til. Disse medlemmer mener derfor at det må etableres en kompetansepott i oppgjørene i offentlig sektor i årene fremover som fører til et lønnsloft for utdanningsgruppene. Denne potten må være utenfor de ordinære rammene for lønnsoppgjøret. Disse medlemmer slutter seg til forslagsstillerens vurdering av at en slik strategi innebærer at det er nødvendig med et samarbeid mellom staten og kommunesektoren slik at kommunesektorens andel av dette blir kompensert av staten.»

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen i forbindelse med lønnsoppgjøret 2011 iverksette tiltak som sikrer et lønnsloft for lavlønnsyrkene med fokus på utdanningsgruppene i offentlig sektor, og som følge av det sikre at kommunene blir fullt ut økonomisk kompensert for et slikt lønnsloft.

22. mars 2011